

Arastırma Makalesi

Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki Kişilik Arasındaki İlişkide Şema Alanları ve Duygu Düzenlemenin Aracı RolüDeniz TETİR^{1*} , Burçin AKIN SARI¹ ¹ Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye**Makale Bilgisi****Öz****Anahtar
kelimeler:**algılanan
ebeveynlik
biçimleri,
sınırdaki kişilik,
şema alanları,
duygu düzenleme

Bu çalışmada, algılanan ebeveynlik biçimleri ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme gücünün aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimindeki (anne ve baba) artışın kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ve duygu düzenleme gücü aracılığıyla kişilerin sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı görülmüştür. Ayrıca anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimindeki artışın hem doğrudan hem de kopukluk şema alanı aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı; babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi için ise buna ek olarak duygu düzenleme gücünün de aracı rol oynadığı görülmüştür. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin yüksek standartlar şema alanı ve duygu düzenleme gücü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeyi üzerinde yordayıcı bir rolü bulunduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastırıcı ebeveynlik biçiminin hem doğrudan hem de kopukluk şema alanı ve duygu düzenleme gücü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeyi üzerinde yordayıcı bir rolü bulunduğu anlaşılmıştır. Son olarak babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimindeki artışın kopukluk şema alanı ve duygu düzenleme gücü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı görülmüştür. Sınırdaki kişilik belirtilerinin etiolojisinde özellikle fiziksel ve cinsel istismarın üzerinde durulmasına rağmen bu çalışmada erken dönem yaşantılar çeşitli ebeveynlik tutumları aracılığıyla daha kapsamlı bir bakış açısıyla ele alınarak sınırdaki kişilik belirtilerinin gelişmesinde etkili olan temel duygusal ihtiyaçların önemi vurgulanmıştır.

Abstract**Keywords:**perceived parenting
styles,
borderline
personality,
schema domains,
emotion regulation

The aim of the current study was to examine the mediating roles of early maladaptive schema domains and emotion regulation difficulties in the relationship between perceived parenting styles and borderline personality traits. According to analysis results, the increase in perceived conditional/achievement focused parenting (i.e., maternal, and paternal) predicted borderline personality traits through the mediation of disconnection and unrelenting standards schema domains and emotion regulation difficulties. Moreover, the increase in perceived maternal exploitative/abusive parenting predicted borderline personality traits through both directly and the mediation of disconnection schema domain. Additionally, the increase in perceived paternal exploitative/abusive parenting predicted borderline personality traits also through emotion regulation difficulties as well as schema domains. It has been understood the increase in perceived maternal overprotective/anxious parenting had a predictive role on the borderline personality traits through unrelenting standards schema domain and emotion regulation difficulties. Furthermore, perceived paternal restricted/emotionally inhibited parenting predicted increases in borderline personality traits in two ways: directly and through the mediation of disconnection schema domain and emotion regulation difficulties. Finally, perceived paternal over permissive/boundless parenting predicted borderline personality traits through disconnection schema domain and emotion regulation difficulties. Although physical and sexual abuse has been especially emphasized in the etiology of borderline personality symptoms, this study highlighted the importance of basic emotional needs that might play a role in the development of borderline personality symptoms by addressing the early life experiences more comprehensively on the basis of different parenting styles.

*Sorumlu yazar, Başkent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

e-posta: deniztetir@gmail.com

DOI: 10.31682/ayna.1288001

Gönderim Tarihi (Received): 26.04.2023; Kabul Tarihi (Accepted): 09.09.2023

ISSN: 2148-4376

Giriş

Sınırdaki kişilik bozukluğu; bireylerin kişilerarası ilişkilerinde, kimlik algısında ve duygulanımında kararsızlık ve dürtüsellik ile kendini gösteren bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (DSM-5; Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Sınırdaki kişilik örüntüsüne sahip bireyler düşüncelerinde, duygularında, davranışlarında, kişilerarası ilişkilerinde, benlik ve kimlik algılarında düzensizlikler ortaya koymakta; öngörülemez davranışlar, kendine zarar verme, intihar teşebbüsleri veya madde kötüye kullanımı gibi kendileri ya da başkaları için kötü sonuçlar yaratabilecek dürtüsel davranışlar göstermektedirler (Arntz ve van Genderen, 2014). Erken yetişkinlik döneminde başlayan sınırdaki kişilik bozukluğunun etiyolojisinde çocukluk öykülerinde bulunan fiziksel ve cinsel istismar, ihmal, düşmanca çatışmalar, bakım verenle ilişkinin kalitesi ve erken ebeveyn kaybı gibi yaşantıların önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Sınırdaki kişilik örüntüsü bilişsel, duygusal, davranışsal ve kişilerarası belirtilere sahip karmaşık bir kavram olması nedeniyle bütüncül bir tedavi yaklaşımının sınırdaki kişilik özelliklerinin kuramsal açıklamasında ve ilgili klinik uygulamada daha etkili olacağı düşünülmektedir (Arntz ve van Genderen, 2014; Bernstein ve diğerleri, 2007).

Young (1990) kökenleri çocukluk ve ergenlik dönemlerine dayanan ve değişimi zor görünen psikolojik sorunların, özellikle kişilik bozukluklarının altında yatan faktörlerin açıklanmasına ve tedavi edilmesine yönelik bir yaklaşım olan Şema Terapi'yi geliştirmiştir. Şemalar, yaşamın ilk yıllarında gelişmeye başlayarak ömür boyu şekillenmeye devam eden, kişinin kendi ve ilişki içinde olduğu diğerleri hakkında geliştirdiği katı, değiştirilmesi zor, acı verici ve hayatı devam ettirmeye yönelik zihinsel yapılar şeklinde tanımlanmaktadır. Young ve diğerleri (2003) temel duygusal ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanmaması sonucu oluşan 18 tane erken dönem uyum bozucu şemayı beş şema alanı altında toplamıştır. Şema alanları ve bu şema alanlarını oluşturan şema boyutları; kopukluk ve reddedilme (terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal edilme, yabancılaşma/sosyal izolasyon, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç), zedelenmiş otonomi (bağımlılık/yetersizlik, hastalıklar veya tehditlere karşı dayanıksızlık, iç içe geçme/gelişmemiş benlik, başarısızlık), zedelenmiş sınırlar (hak görme/büyüklik, yetersiz özdenetim), başkaları yönelimlilik (boyun eğicilik, kendini feda, onay arayıcılık), aşırı duyarlılık ve baskılanma (karamsarlık, duygusal baskılama, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik, cezalandırılma) şeklinde ifade edilmektedir.

Yetişkinlik döneminde işlevsel olmayan ve uyum bozucu hale gelen şemalar bireylerin benlik algılarına ve kişilerarası ilişkilerine ciddi bir şekilde zarar vererek çeşitli psikolojik bozuklukların temelini oluşturmaktadır (Young ve diğerleri, 2003). İlgili alanyazın incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemaların kişilik bozukluklarıyla oldukça ilişkili olduğu görülmektedir (Arntz ve diğerleri, 2005; Nordahl ve diğerleri, 2005; Petrocelli ve

diğerleri, 2001). İşlevsel olmayan uyum bozucu şemaların, kişilik bozukluklarının yanı sıra depresyon (Muris, 2006; Orue ve diğerleri, 2014), bağlanma problemleri (Roelofs ve diğerleri, 2011; Roelofs ve diğerleri, 2013), yeme bozuklukları (Sheffield ve diğerleri, 2009), travma sonrası stres belirtileri (Karatzias ve diğerleri, 2016) ve kaygı bozuklukları (Koerner ve diğerleri, 2015) gibi psikopatolojilerin gelişiminde de önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

Yaşamın ilk yıllarında karşılanması gereken bazı evrensel duygusal ihtiyaçlar güvende hissetme, özerklik, ihtiyaç ve duyguların özgürce ifade edilmesi, spontan olma ve oyun şeklinde ifade edilmektedir (Soygüt ve Çakır, 2009). Erken dönem uyum bozucu şemaların, bireyin temel duygusal ihtiyaçlarının birincil bakım verenleri tarafından karşılanmamasının bir sonucu olarak geliştiği üzerinde durulmaktadır (Young ve diğerleri 2003). Buradan yola çıkarak, çocukluk döneminde aileye ilişkin oluşturulan temsiller dünyaya ilişkin temsillerin de kökenlerini oluşturduğu için özellikle erken yaşam dönemlerinde ebeveynlerle kurulan ilişki ve yaşantıların bireylerin psikolojik olarak sağlıklı ve uyumlu olarak gelişebilmesinde büyük önem taşıdığı düşünülmektedir (Soygüt ve Çakır, 2009; Young ve diğerleri 2003).

Kişilik bozukluklarının ortaya çıkışını etkileyen erken dönem yaşantıları inceleyen çalışmalar bağlanma figürleri ile kurulan ilişkilerin üzerinde durmaktadır (Reiner ve Spangler, 2013; Shorey ve Snyder, 2006; Wilkinson ve Walford, 2001). Şema Terapi'nin temelinde ise ebeveynlere ilişkin algılanan tutumların erken dönem uyum bozucu şema alanlarını yordadığı ve bu şema alanlarının da algılanan ebeveynlik tutumları ve psikopatoloji arasındaki ilişkide aracı bir role sahip olduğu yer almaktadır (Soygüt ve Çakır, 2009). Şema Terapi'de erken dönem uyum bozucu şemaların temelini oluşturduğu düşünülen algılanan ebeveynlik biçimleri; Aşırı İzin Veren/Sınırsız, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Cezalandırıcı, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran, Koşullu/Başarı Odaklı, Kötümser/Endişeli, Kuralcı/Kalıplı, Küçümseyici/Kusur Bulucu ve Sömürücü/İstismar Edici boyutlarıyla gösterilmektedir (Soygüt ve diğerleri, 2008).

İhmal ve istismar içeren çocukluk çağı yaşantılarının diğer kişilik bozukluklarıyla karşılaştırıldığında en yaygın ve tutarlı olarak sınırdaki kişilik bozukluğu ile arasında ilişki olduğu öne sürülmektedir (Lobbestael ve diğerleri, 2005). Sınırdaki kişilik bozukluğuna sahip bireyler ve ebeveynleri arasındaki duygusal ilişkileri değerlendirmek için yürütülen bir çalışmada, kırılmalı ebeveyn-çocuk bağlarına sebep olan ihmal, duygusal ihtiyaçlardan yoksun bırakma ile destek ve koruma eksikliğinin olduğu ebeveynlik tutumları dikkat çekmektedir (Jordao ve Ramires, 2010). Bireylerin çocukluk dönemlerine yönelik algıladıkları ebeveynlik tutumlarını inceleyen bir çalışmada ise cezalandırıcı ve duygusal sıcaklığın olmadığı ebeveyn davranışlarının çocuklardaki sınırdaki kişilik bozukluğu riskini arttırdığı öne sürülmüştür (Stepp ve diğerleri 2014). Young ve diğerleri (2003) erken dönemde yaşanan cinsel ya da fiziksel istismarın sınırdaki kişilik örüntüsünde de görülen dayanıksızlık ve güvensizlik şemalarının gelişimine yol açabileceğini belirtmiştir. Specht ve diğerleri (2009) reddedici,

kayıtsız ve sınır ihtiyacının karşılanmadığı ebeveyn tutumlarının da sınırda kişilik bozukluğunun şiddeti için belirleyici bir faktör olduğunu ileri sürmektedirler. Bununla birlikte ilgili çalışmada çocukluk çağında anne ve baba tarafından olumsuz davranışlara maruz kalma ile sınırda kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide ayrılma/reddedilme ve zedelenmiş sınır şema alanlarının aracı rol üstlenebileceği de belirtilmektedir.

İlgili çalışmalar olumsuz ebeveynlik biçimlerinin sınırda kişilik bozukluğu geliştirmek için bir risk faktörü olduğunu desteklese de çocukluk çağı kötü muamele, algılanan ebeveyn biçimleri ve sınırda kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmada diğer yürütülen çalışmaların aksine ebeveyn biçimleri ve sınırda kişilik bozukluğu arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır (Hernandez ve diğerleri, 2012). Çelişkili sonuçların yanı sıra algılanan ebeveynlik tutumları, erken dönem uyum bozucu şemalar ve sınırda kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi birlikte inceleyen çalışmalara nadiren rastlanmaktadır. Elde edilen bulguların ise kısıtlı sayıda olan tanı grubundaki bireylerden toplandığı görülmektedir (Hernandez ve diğerleri, 2012; Jordao ve Ramires, 2010; Lobbetael ve diğerleri, 2005; Specht ve diğerleri, 2009). Buradan yola çıkarak, algılanan ebeveynlik tutumları ve sınırda kişilik özellikleri arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolünün klinik olmayan bir örneklem ile çalışılması planlanmaktadır.

Erken dönemde yaşanan olumsuz deneyimler ve temel duygusal ihtiyaçların karşılanamaması yalnızca erken dönem uyum bozucu şemaların gelişiminde önemli bir rol oynamamakta, aynı zamanda bireylerin duygu düzenleme becerilerini de olumsuz etkilemektedir (Morris ve diğerleri, 2007). Yapılan çalışmalar incelendiğinde; çocukların deneyimledikleri duygulara birincil bakım verenleri tarafından gelen tepkilerin duygu düzenleme becerilerinin kazanılmasında oldukça kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir (Eisenberg ve diğerleri, 2001). Kabul edici ve destekleyici aile üyelerinin bulunduğu bir ortamda yetişen çocukların duygularını yaşarken daha iyi kontrol edebildikleri ve duygularını düzenlerken daha az zorluk yaşadıkları anlaşılmaktadır (Cummings ve Davies, 1996). Sınırdaki kişiliğin en temel tanı kriterlerinin biri kişinin kendine zarar verici ve sağlığını tehlikeye sokan davranışlarda bulunmasıdır. Bu bozukluğun belirtileri ile intihar riski arasındaki güçlü bağlantının altında da duygu düzenleme güçlüğüne bulunduğu ve bu güçlüğü bu ilişkiyi güçlendirdiğini belirten çalışmalar bulunmaktadır (Law ve diğerleri, 2015; Van Orden ve diğerleri, 2010). Çocukluk çağında ebeveynlerin kötü muamelesine maruz kalmak, sınırda kişilik bozukluğu için önemli risk faktörlerindedir; duygu düzenlemede güçlüğüne de bu bağlantıya aracılık eden mekanizma olduğu bilinmektedir (Bertele ve diğerleri, 2022). Duygu düzenlemede güçlükler yaşayan bireylerin ebeveyn tutumlarına bakıldığında aşırı eleştirel, duygu ifadelerini görmezden gelen ya da aşağılayıcı davranan ebeveynler oldukları dikkat çekmektedir (Gottman ve diğerleri, 1996).

Yukarıda aktarılan kuramsal çerçeveden hareketle bu çalışmanın amacı algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şemalar, duygu düzenleme güçlüğü ile sınırda kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Alanyazında görüldüğü üzere algılanan ebeveyn tutumları sınırda kişilik örüntüsünün gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Erken dönem uyum bozucu şemaların ve duygu düzenleme becerilerinin ise ebeveyn tutumlarıyla birlikte şekillenebileceği ve sınırda kişilik özellikleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, çalışmada algılanan ebeveyn biçimleri ile sınırda kişilik özellikleri arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların ve duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rollerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın temel hipotezi olarak anneye/babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin sınırda kişilik örüntüsünü şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla yordaması beklenmektedir.

Yöntem

Örneklem

Mevcut araştırmanın örneklemini gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılan ve kişilik oluşumunun büyük ölçüde tamamlandığı 20-40 yaş arasındaki genç yetişkin kişiler (Colarusso, 1992; Huang ve diğerleri, 2021; Svahn ve diğerleri, 2015) oluşturmaktadır. Analizler 292 katılımcıdan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 177'si kadın (%60.6), 113'ü erkek (%38.7) bireylerden oluşmaktadır. İki katılımcı (%0.7) ise cinsiyetlerini belirtmemiştir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	177	60.6
Erkek	113	38.7
Eğitim Durumu		
İlköğretim	3	1.0
Ortaöğretim	4	1.4
Lise	14	4.8
Üniversite	217	74.3
Yüksek lisans/Doktora	54	18.5
Ekonomik Durum		
Alt	12	4.1
Orta alt	50	17.1
Orta	145	49.7
Üst orta	78	26.7
Üst	5	1.7
Diğer	2	0.7

Not. N: Kişi sayısı

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve algılanan ekonomik düzeyi gibi bilgilerini öğrenebilmek amacıyla kullanılmıştır.

Young Şema Ölçeği-Kısa Form-3 (YSÖ-KF3). YSÖ-KF3 erken dönem uyum bozucu şemaların belirlenebilmesi için kullanılmıştır. Ölçek 90 maddeden oluşmakta olup Kopukluk/Reddedilmişlik, Zedelenmiş Otonomi/Performans, Zedelenmiş Sınırlar, Diğerleri Yönelimlilik ve Aşırı Tetikte Olma/Bastırılmışlık şema alanlarının altında yer alan 18 şema boyutunu içermektedir.

YSÖ-KF3'ün geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Soygüt ve diğerleri (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe formunda iç tutarlılık katsayıları şema boyutlarına göre $\alpha = .63-.80$; şema alanlarına göre $\alpha = .53-.81$ arasında olduğu bildirilmiştir. Test-tekrar test güvenirliliğinin ise şema boyutları açısından $r = .66-.82$ ($p < .01$), şema alanları açısından ise $r = .66-.83$ ($p < .01$) arasında değiştiği gözlenmiştir. Mevcut çalışmada, şema alanlarının iç tutarlılığı .77-.90 arasında bulunmuştur.

Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ). Young (1994) tarafından geliştirilen YEBÖ algılanan ebeveynlik biçimlerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Tamamı 72 maddeden oluşan ölçek, anne babanın erken dönem uyum bozucu şemaların kökenini oluşturduğu düşünülen çeşitli davranışlarını değerlendirmektedir. Öz bildirime dayalı olan ölçekte katılımcıların annelerini ve babalarını ayrı ayrı değerlendirerek onları tanımlayan davranışları çocuklukları sırasında ebeveynlerine ne kadar uyduğuna göre 1 (Tamamı ile yanlış) ile 6 (Ona tamamı ile uyuyor) arasında değerlendirmeleri istenmektedir.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Soygüt ve diğerleri (2008) tarafından gerçekleştirilen ölçeğin test-tekrar test güvenirliliğinin anne formu için $r = .38-.83$ ($p < .01$) arasında, baba formu için ise $r = .56-.85$ ($p < .01$) arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının anne formunda $\alpha = .53-.86$; baba formunda ise $\alpha = .61-.88$ arasında değiştiği görülmüştür. YEBÖ'nün iç tutarlılığına ilişkin Cronbach Alpha katsayısının mevcut çalışmada anne formunda yer alan boyutlar için .53-.87; baba formunda yer alan boyutlar için ise .57-.90 arasında değiştiği bulunmuştur.

Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu (DDGÖ-16). DDGÖ-16 Bjureberg ve diğerleri (2016) tarafından geliştirilmiştir ve katılımcıların duygu düzenlemede deneyimledikleri güçlükleri ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek 16 tane madde içermektedir ve 5'li Likert tipi (1 = Hemen hemen hiç, 2 = Bazen, 3 = Yaklaşık yarı yarıya, 4 = Çoğu zaman, 5 = Hemen hemen her zaman) üzerinden puanlanmaktadır.

Yiğit ve Yiğit (2017) tarafından gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .92$ olarak bildirilmiştir ve alt boyutlarının

iç tutarlılık katsayılarının ise $\alpha = .74 - .85$ arasında değiştiği belirlenmiştir. DDGÖ-16'nın iç tutarlılığına ilişkin Cronbach Alpha katsayısı mevcut çalışma için .94 olarak bulunmuştur.

Borderline Kişilik Envanteri (BKE). BKE Leichsenring (1999) tarafından geliştirilmiştir ve Kernberg'in yapısal kimlik kuramı temel alınarak oluşturulmuştur. Özbildirime dayalı olan bu ölçek 53 maddeden oluşmaktadır ve ölçeğin ilk 51 maddesine göre toplam puan elde edilmektedir.

Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Aydemir ve diğerleri (2006) tarafından yapılmıştır. Toplam puanın güvenirlik kat sayısı $\alpha = .92$ olmakla birlikte borderline kişilik bozukluğuna sahip kişilerden oluşan grubun ise $\alpha = .84$ olarak ifade edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin Cronbach Alpha katsayısı mevcut çalışma için .90 olarak bulunmuştur.

İşlem

Başkent Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli iznin alınmasıyla birlikte veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanabilmesi amacıyla yukarıda verilen ölçekler kullanılarak Qualtrics.com adlı site aracılığıyla oluşturulan anket internet üzerinden katılımcılara ulaştırılmıştır. Katılımcıların onayı alındıktan sonra çalışmada kullanılacak olan ölçekler yorgunluk etkisini kontrol edebilmek amacıyla terazileme tekniği kullanılarak (Bilgilendirilmiş Onam Formu her zaman birinci; Demografik Bilgi Formu ise her zaman ikinci sırada olmak koşuluyla) rastgele bir sırayla verilmiştir. Çalışma içerisinde katılımcılardan kimliklerini açık edecek herhangi bir bilgi alınmamıştır ve katılımcılara numara atanarak veriler analize dahil edilmiştir. Araştırmada yer alan tüm analizler için IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Statistics 25 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular

Sınırdaki Kişilik Örüntüsünü Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

İlk olarak, katılımcıların anne ve babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimleri (kuralcı/kalıplı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/ duyguları bastıran), erken dönem uyum bozucu şema alanları (kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar ve bastırılmışlık), duygu düzenleme güçlüğü ve sınırdaki kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Tablo 2'de YEBÖ anne formunun alt boyutları ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler yer almaktadır. Tablo 3'te ise YEBÖ baba formunun alt boyutları ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler gösterilmektedir.

Tablo 2.

YEBÖ-A ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1- Kuralcı	-																
2-Küçümseyici	.58**	-															
3-DBYB	.16**	.61**	-														
4-Sömürücü	.20**	.53**	.45**	-													
5- Aşırı Koruyucu	.47**	.22**	-.18**	-.04	-												
6- Koşullu	.70**	.37**	.09	.14*	.29**	-											
7- Aşırı İzin Veren	.17**	.37**	.34**	.30**	.10	.07	-										
8-Kötümser	.54**	.45**	.21**	.23**	.25**	.43**	.27**	-									
9- Cezalandırıcı	.55**	.63**	.47**	.41**	.06	.43**	.25**	.48**	-								
10- Değişime Kapalı	.42**	.33**	.19**	.08	.20**	.35**	.11	.35**	.21**	-							
11-Kopukluk	.34**	.47**	.34**	.16**	.25**	.31**	.16**	.18**	.15**	.17**	-						
12- Zedelenmiş Otonomi	.51**	.39**	.19**	.22**	.34**	.38**	.15**	.38**	.35**	.18**	.72**	-					
13- Zedelenmiş Sınırlar	.25**	.17**	.07	.13*	.17**	.35**	.18**	.21**	.23**	.21**	.45**	.38**	-				
14- Diğer Yönelimlilik	.36**	.14*	.05	.03	.20**	.42**	.03	.27**	.23**	.23**	.49**	.51**	.48**	-			
15-Yüksek Standartlar	.18**	.03	.02	.20**	.11	.32**	.15*	.11	.15*	.20**	.32**	.23**	.44**	.48**	-		
16-DDGÖ	.37**	.36**	.19**	.16**	.24**	.32**	.20**	.28**	.34**	.15**	.61**	.60**	.33**	.46**	.29**	-	
17-BKE	.30**	.31**	.12*	.25**	.22**	.34**	.13*	.26**	.30**	.22**	.62**	.57**	.44**	.43**	.30**	.63**	-

Not. ** p < .01, * p < .05; DBYB= Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı; DDGÖ= Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği; BKE= Borderline Kişilik Envanter

Tablo 3.

YEBÖ-B ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1- Kuralcı	-																
2-Küçümseyici	.52**	-															
3-DBYB	.14*	.56**	-														
4-Sömürücü	.16**	.43**	.53**	-													
5-Aşırı Koruyucu	.44**	.16**	-.21**	-.03	-												
6- Koşullu	.70**	.33**	.01	.04	.38**	-											
7-Aşırı İzin Veren	.00	.33**	.39**	.37**	.07	.01	-										
8-Kötümser	.57**	.36**	.20**	.21**	.39**	.48**	.15**	-									
Cezalandırıcı	.47**	.46**	.40**	.36**	.13*	.30**	.21**	.45**	-								
10- Değişime Kapalı	.39**	.34**	.29**	.14*	.21**	.28**	.10	.35**	.14*	-							
11-Kopukluk	.29**	.43**	.31**	.29**	.11*	.20**	.30**	.29**	.34**	.24**	-						
12- Zedelenmiş Otonomi	.35**	.28**	.12*	.20**	.34**	.28**	.17**	.27**	.21**	.18**	.72**	-					
13- Zedelenmiş Sınırlar	.20**	.12*	.03	.06	.18**	.28**	.15**	.19**	.12**	.28**	.45**	.38**	-				
14- Diğer Yönelimlilik	.23**	.16**	.01	.03	.17**	.33**	.07	.27**	.12**	.20**	.49**	.51**	.48**	-			
15-Yüksek Standartlar	.21**	.12*	-.01	.21**	.17	.35**	.09	.21	.09	.08	.32**	.23**	.44**	.48**	-		
16-DDGÖ	.22**	.22**	.15*	.16**	.21**	.18**	.15**	.21**	.18**	.15**	.61**	.60**	.33**	.46**	.29**	-	
17-BKE	.26**	.31**	.21**	.30**	.19*	.26**	.24**	.23**	.24**	.26**	.62**	.57**	.44**	.43**	.30**	.63**	-

Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü

Algılanan ebeveynlik biçimleri ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracılık rolü olup olmadığının değerlendirilmesi için Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi test edilmiştir (Hayes, 2017).

Bu çalışmada anneye ve babaya yönelik algılanan ebeveynlik biçimleri yordayıcı değişken; sınırdaki kişilik düzeyi yordanan değişken olarak değerlendirilmiştir. Aracı değişkenler olarak ise erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü ele alınmıştır. Aracı modelin test edilmesi için SPSS PROCESS Macrosu (Hayes, 2017) versiyon 4.1. eklentisi kullanılmıştır. Mevcut çalışmada Hayes'in aracılık modellerinden Model 4 tercih edilmiştir. Ayrıca, tüm analizlerde 5000 bootstrap örnekleme ile %95 güven aralığı kullanılmıştır (Hayes, 2017).

Anneye ilişkin Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Sınırdaki Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide, kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğünün aracı rollerinin test edildiği modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 77.89, p < .001$] ve açıklanan varyansın %52 olduğu görülmektedir. Koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin kopukluk ($\beta = .30, SH = .15, p < .001, GA [.53, 1.13]$), yüksek standartlar ($\beta = .38, SH = .12, p < .001, GA [.61, 1.10]$) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .33, SH = .11, p < .001, GA [.44, .88]$) üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı düzeydedir. Aracı değişkenler olan kopukluk ($b_1: \beta = .26, SH = .02, p < .001, GA [.07, .18]$), yüksek standartlar ($\beta = .20, SH = .03, p < .001, GA [.05, .18]$) ve duygu düzenleme güçlüğünün de ($\beta = .33, SH = .03, p < .001, GA [.14, .28]$) sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Koşullu/başarı odaklı ebeveynliğin sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = .34, SH = .07, p < .001, GA [.30, .59]$). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin anlamlı etkisi ortadan kalkmaktadır ($\beta = .07, SH = .07, p > .05, GA [-.01, .21]$). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk (nokta tahmin = .08, $SH = .02, \%95 GA [.03, .13]$), yüksek standartlar (nokta tahmin = .07, $SH = .02, \%95 GA [.02, .13]$) ve duygu düzenleme güçlüğünün (nokta tahmin = .11, $SH = .02, \%95 GA [.06, .17]$) aracılık rollerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak, anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırdaki kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

Anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rollerine işaret eden modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 78.18, p < .001$] ve açıklanan varyansın %53 olduğu görülmektedir. Sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçiminin kopukluk ($\beta = .35, SH = .33, p < .001, GA 1.42, 2.73$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .16, SH = .26, p < .01, GA [.22, 1.26]$) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar ($\beta = .11, SH = .30, p > .05, GA [-.03, 1.15]$) üzerindeki etkisinin ise anlamsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aracı değişkenler olan kopukluk ($\beta = .23, SH = .03, p < .001, GA [.05, .17]$), yüksek standartlar ($b_2: \beta = .24, SH = .03, p < .001, GA [.07, .20]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ($\beta = .33, SH = .03, p < .001, GA [.14, .28]$) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Sömürücü/istismar edici ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = .25, SH = .16, p < .001, GA [.40, 1.05]$). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişki devam etmesine rağmen anlamlılık düzeyi azalmıştır ($\beta = .09, SH = .12, p < .05, GA [-.01, .51]$). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk (nokta tahmin = .08, $SH = .03, \%95 GA [.02, .15]$) şema alanının aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu; yüksek standartlar (nokta tahmin = .02, $SH = .01, \%95 GA [.00, .06]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün (nokta tahmin = .05, $SH = .02, \%95 GA [.00, .11]$) ise anlamlı olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Sonuç olarak, anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi hem tek başına hem de kopukluk şema alanı aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rollerini gösteren modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 75.47, p < .001$] ve açıklanan varyansın %52 olduğu görülmektedir. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin kopukluk ($\beta = .12, SH = .12, p < .05, GA [.01, .50]$), yüksek standartlar ($\beta = .25, SH = .10, p < .001, GA [.25, .65]$) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .24, SH = .09, p < .001, GA [.19, .55]$) üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı düzeydedir. Aracı değişkenler olan kopukluk ($\beta = .27, SH = .02, p < .001, GA [.07, .18]$), yüksek standartlar ($\beta = .21, SH = .03, p < .001, GA [.05, .18]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ($\beta = .33, SH = .03, p < .001, GA [.14, .28]$) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = .22, SH = .05, p < .001, GA [.10, .33]$). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin anlamlı etkisi ortadan kalkmaktadır ($\beta = .05, SH = .04, p > .05, GA [-.03, .13]$). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, yüksek standartlar (nokta

tahmin = .05, $SH = .02$, %95 GA [.01, .09]) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün (nokta tahmin = .08, $SH = .02$, %95 GA [.03, .12]) aracılık rollerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu; kopukluk şema alanının (nokta tahmin = .02, $SH = .02$, %95 GA [-.00, .07]) ise anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi yüksek standartlar ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

Babaya İlişkin Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Sınırdaki Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü.

Babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolleri için oluşturulan modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 85.31$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %56 olduğu görülmektedir. Sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçiminin kopukluk ($\beta = .29$, $SH = .23$, $p < .001$, GA [.70, 1.62]) şema alanı ile duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .20$, $SH = .19$, $p < .001$, GA [.29, 1.06]) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar ($\beta = .07$, $SH = .20$, $p > .05$, GA [-.16, .65]) üzerindeki etkisinin ise anlamsız olduğu görülmüştür. Aracı değişkenler olan kopukluk ($\beta = .20$, $SH = .03$, $p < .01$, GA [.03, .16]), yüksek standartlar (b_2 : $\beta = .23$, $SH = .03$, $p < .01$, GA [.07, .18]) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ($\beta = .32$, $SH = .03$, $p < .001$, GA [.13, .28]) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Sömürücü/istismar edici ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = .30$, $SH = .11$, $p < .001$, GA [.37, .82]). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişki devam etmesine rağmen anlamlılık düzeyi azalmıştır ($\beta = .16$, $SH = .08$, $p < .001$, GA [.16, .49]). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk (nokta tahmin = .05, $SH = .02$, %95 GA [.01, .11]) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün (nokta tahmin = .05, $SH = .02$, %95 GA [.01, .09]) aracılık rollerinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar (nokta tahmin = .01, $SH = .01$, %95 GA [-.01, .04]) şema alanının ise anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi hem tek başına hem de kopukluk ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır. Babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rollerini gösteren modelin de istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 75.90$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %52 olduğu görülmektedir. Değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçiminin kopukluk ($\beta = .24$, $SH = .26$, $p < .001$, GA [.60, 1.63]) ve yüksek standartlar ($\beta = .16$, $SH = .22$, $p < .001$, GA [.19, 1.07]) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .16$, $SH = .20$, $p < .01$, GA [.15, .94]) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu

görülmüştür. Aracı değişkenler olan kopukluk ($\beta = .19$, $SH = .09$, $p < .01$, GA [.03, .15]), yüksek standartlar ($\beta = .21$, $SH = .03$, $p < .001$, GA [.05, .18]) ve duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .34$, $SH = .03$, $p < .001$, GA [.14, .28]) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = .26$, $SH = .12$, $p < .001$, GA [.32, .81]). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişki devam etmesine rağmen anlamlılık düzeyi azalmıştır ($\beta = .11$, $SH = .09$, $p < .01$, GA [.06, .42]). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk (nokta tahmin = .04, $SH = .02$, %95 GA [.01, .09]) ve duygu düzenleme güçlüğü (nokta tahmin = .05, $SH = .02$, %95 GA [.01, .10]) aracılık rollerinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar (nokta tahmin = .03, $SH = .01$, %95 GA [.00, .07]) şema alanının ise anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi hem tek başına hem de kopukluk ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır. Babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü (nokta tahmin = .03, $SH = .01$, %95 GA [.00, .07]) aracılık rollerinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi hem tek başına hem de kopukluk ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır. Babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü (nokta tahmin = .03, $SH = .01$, %95 GA [.00, .07]) aracılık rollerinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin kopukluk ($\beta = .20$, $SH = .16$, $p < .001$, GA [.25, .89]) ve yüksek standartlar ($\beta = .32$, $SH = .13$, $p < .001$, GA [.48, .99]) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .19$, $SH = .12$, $p < .01$, GA [.15, .63]) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aracı değişkenler olan kopukluk ($\beta = .23$, $SH = .03$, $p < .001$, GA [.04, .17]), yüksek standartlar ($\beta = .19$, $SH = .03$, $p < .01$, GA [.04, .17]) ve duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .34$, $SH = .03$, $p < .001$, GA [.14, .29]) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Koşullu/başarı odaklı ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = .27$, $SH = .07$, $p < .001$, GA [.20, .50]). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin anlamlı etkisi ortadan kalkmaktadır ($\beta = .08$, $SH = .05$, $p > .05$, GA [-.00, .22]). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk (nokta tahmin = .04, $SH = .02$, %95 GA [.01, .09]), yüksek standartlar (nokta tahmin = .06, $SH = .02$, %95 GA [.01, .11]) ve duygu düzenleme güçlüğü (nokta tahmin = .06, $SH = .02$, %95 GA [.02, .11]) aracılık rollerinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi kopukluk, yüksek standartlar ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

Babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme

güçlüğü'nün aracı rolünü işaret eden modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 76.85, p < .001$] ve açıklanan varyansın %53 olduğu görülmektedir. Aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçiminin kopukluk ($\beta = .30, SH = .18, p < .001, GA [.62, 1.36]$) ve yüksek standartlar ($\beta = .17, SH = .16, p < .01, GA [.16, .80]$) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .15, SH = .14, p < .01, GA [.09, .66]$) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aracı değişkenler olan kopukluk ($\beta = .20, SH = .03, p < .01, GA [.03, .15]$), yüksek standartlar ($\beta = .22, SH = .03, p < .001, GA [.06, .19]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ($\beta = .34, SH = .03, p < .001, GA [.14, .28]$) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Aşırı izin veren/sınırsız ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = .24, SH = .09, p < .001, GA [.19, .55]$). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin anlamlı etkisi ortadan kalkmaktadır ($\beta = .07, SH = .06, p > .05, GA [-.01, .25]$). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk (nokta tahmin = .06, $SH = .02, \%95 GA [.01, .11]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün (nokta tahmin = .05, $SH = .02, \%95 GA [.01, .10]$) aracılık rollerinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar (nokta tahmin = .03, $SH = .02, \%95 GA [.00, .08]$) şema alanının ise anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi kopukluk ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır. Aracı değişken analizine ilişkin tüm bulguların özeti Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Aracı Değişken Analizine İlişkin Özet Tablo

Yordayıcı Değişkenler	Aracı Değişkenler			Toplam Etki	Doğrudan Etki
	Kopukluk	Yüksek Standartlar	DDG		
Anne Koşullu/Başarı Odaklı	.08[.03, .13]	.07[.02, .13]	.11[.06, .17]	.34**	.07
Anne Sömürücü/İstismar Edici	.08[.02, .15]	.02[.00, .06]	.05[.00, .11]	.25**	.09*
Anne Aşırı Koruyucu/Evhamlı	.02[-.00, .07]	.05[.01, .09]	.08[.03, .12]	.22**	.05
Baba Koşullu/Başarı Odaklı	.04[.01, .09]	.06[.01, .11]	.06[.02, .11]	.27**	.08
Baba Sömürücü/İstismar Edici	.05[.01, .11]	.01[-.01, .04]	.05[.01, .09]	.30**	.16**
Baba Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran	.04[.01, .09]	.03[.00, .07]	.05[.01, .10]	.26**	.11**
Baba Aşırı İzin Veren/Sınırsız	.06[.03, .15]	.03[.06, .19]	.05[.14, .28]	.24**	.07

Not. DDG=Duygu Düzenleme Güçlüğü

Tartışma

Mevcut çalışmanın bulguları kopukluk şema alanının anne ve babaya yönelik algılanan sömürücü/istismar edici ve koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimleri ile kişilerin sınırda kişilik belirtileri düzeyleri arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığını göstermektedir. Aynı zamanda babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ve aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimlerinin de kopukluk şema alanı aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik belirtileri düzeyini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Kopukluk şema alanı duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, sosyal izolasyon/güvensizlik ve kusurluluk şemalarından oluşmaktadır (Soygüt ve diğerleri, 2009). Bu şema alanındaki bireylerin kişilerarası ilişkilerinde güvende hissettiği ve tatmin olduğu deneyimler yaşamadığı görülmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Bunun yanında bu kişiler kendilerinin diğerlerinden farklı, kusurlu ve sevilemez olduklarını düşündükleri için istikrar, güvenlik, bakım, sevgi, ait olma, empati, kabul edilme, duyguların paylaşılması gibi ihtiyaçlarının diğerleri tarafından karşılanamayacağına inanmaktadırlar (Young ve diğerleri, 2003). Şema Terapi'ye göre kopukluk şema alanına sahip kişilerin genellikle tutarsız, soğuk, reddedici, ilgisiz, kötüye kullanan, dış dünyadan kopuk ailelerden geldikleri görülmektedir ve diğer şema alanlarına göre bu şema alanındaki bireylerin daha fazla travmatik çocukluk öyküleri bulunmaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Alanyazındaki çalışmalar çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılamaları için onlardan bazı davranışlar yerine getirmelerini bekleyen koşullu/başarı odaklı (Rafaeli ve diğerleri, 2011) ve ihmal ve istismar içeren çocukluk çağı deneyimlerine maruz bırakan sömürücü/istismar edici (Soygüt ve diğerleri, 2008) ebeveynlik biçimlerinin kopukluk şema alanının gelişiminde kritik bir rol oynadığını desteklemektedir. Benzer şekilde kendi duygularını paylaşmayan ve çocuklarının yaşadıkları duygulara karşılık vermeyen, değişime kapalı/duyguları bastıran (Soygüt ve diğerleri, 2008) ve disiplin ve sınır konusunda onları yönlendirmeyerek fazla serbestlik sağlayan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimlerinin de (Specht ve diğerleri, 2009) kopukluk şema alanının gelişiminde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca sınırda kişilik belirtilerine sahip bireylerin ilişkilerinin kalıcı olmayacağı, duygusal bağlantı kurma isteklerinin yeterince tatmin edilemeyeceği ve başkalarının onları terk edeceği ya da aldatacaklarına yönelik inançlarının (Arntz ve van Genderen, 2014; Young ve diğerleri, 2003) kopukluk şema alanının gelişimi ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda sınırda kişilik belirtilerine sahip bireylerin kendilerine zarar veren ilişkileri devam ettirerek (şemaya teslim olma) ya da bütünüyle yakın ilişkilerden uzaklaşma eğilimi göstererek (şemadan kaçınma) (Arntz ve van Genderen, 2014) kopukluk şema alanıyla geliştiği düşünülen bu inançlarla baş etmeye çalıştığı düşünülmektedir. Çalışmanın bu bulgusu olumsuz ebeveyn tutumlarıyla ortaya çıkan kopukluk şema alanıyla ilişkili olarak bireylerin duygusal ihtiyaçlarının karşılanamayacağına ve zarar göreceklerine

dair gelişen inançlarının onları ileriki dönemlerde sınırdaki kişilik belirtileri göstermeye yatkın hale getirebileceği şeklinde yorumlanmaktadır.

Çalışmanın bir diğer bulgusuna göre yüksek standartlar şema alanının da anne ve babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimleri ile kişilerin sınırdaki kişilik belirtileri düzeyleri arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin de yüksek standartlar şema alanı aracılığıyla sınırdaki kişilik belirtileri düzeyini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Yüksek standartlar şema alanı yüksek standartlar ve onay arayıcılık şemalarından oluşmaktadır (Soygüt ve diğerleri, 2009). Bu şema alanında bireylerin kendileri ve çevresindekiler için gerçekçi olmayan yüksek standartlar belirledikleri, olumsuz eleştirilerden kaçınmak amacıyla yoğun bir çaba sarf ettikleri ve sürekli bir şekilde diğerlerinin onayına ihtiyaç duydukları görülmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Bu kişilerin aile kökenlerine bakıldığında katı kuralların olduğu, oyun ve mutluluğun göz ardı edildiği, mükemmeliyetçi ve cezalandırıcı ailelerden geldikleri gözlemlenmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Şema Terapi'ye göre çocukların ihtiyaçlarının giderilmesinin koşullu ve performans dayalı olduğu koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin (Rafaeli ve diğerleri, 2011) yüksek standartlar şema alanıyla ilişkili olarak bireylerin güvenli ve gerçek bir benlik değeri geliştirmek yerine başka insanların sevgi ve onayını kazanmak adına aşırı bir uğraş göstermelerine neden olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında aileleri tarafından katı ve mükemmeliyetçi bir şekilde belirli davranışlar sergilemeleri beklendiği için bireylerin bu durumu içselleştirerek hem kendilerine hem diğerlerine yönelik gerçek dışı beklentilere sahip olabilecekleri ve bunların karşılanmadığı koşullarda eleştirel bir tutumun görülebileceği sonucuna varılmaktadır. Benzer şekilde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminde ebeveynlerin yoğun bir endişe göstererek çocuklarına fazla koruyucu davrandıkları, onların kendi kararlarını almalarını engelledikleri ve onların sorumluluklarını yerine getirmelerine izin vermeyerek çocukları yerine kendilerinin yaptıkları bilinmektedir (Young ve Klosko, 1994). Bağımsız hareket edilmesinin önüne geçilerek özerklik ihtiyacı karşılanmayan bireylerin yetişkinliğe gelindiğinde diğerleri tarafından aşırı bir şekilde korunma, onaylanma ve yönlendirilme ihtiyacı duymalarının (Young ve diğerleri, 2003) yüksek standartlar şema alanının gelişimiyle –özellikle onay arayıcılık ile- ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Sınırdaki kişilik özelliklerine sahip bireylerin fazla talepkar davranmalarının ve reddedilme ya da terk edilmeye yönelik yoğun endişe yaşamalarının, kişilerarası ilişkilerinde gerçekçi olmayan standartlar belirleyerek bunlara uyulmadığı durumlarda aşırı hassasiyet göstermelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu kişilerin sevgi, onay ve kabul gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için diğerlerine yoğun bir bağımlılık hissetmelerinin benlik algılarında ve kişilerarası örüntülerinde tutarsızlıklar görülmesi üzerinde rol oynayabileceği anlaşılmaktadır.

Duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolüyle ilgili bulgular bu değişkenin koşullu/başarı odaklı (anne ve baba), aşırı koruyucu/evhamlı (anne), sömürücü/istismar edici (baba), değişime kapalı/duyguları bastıran ve aşırı izin veren/sınırsız (baba) ebeveynlik biçimleri ile sınırda kişilik belirtileri arasındaki ilişkide aracılık ettiğini göstermektedir. Çocukluk yıllarında yaşanan olumsuz deneyimler ve temel duygusal ihtiyaçların karşılanamaması erken dönem uyum bozucu şemaların gelişiminde önemli bir rol oynadığı gibi aynı zamanda bireylerin duygu düzenleme becerilerini de olumsuz etkilemektedir (Morris ve diğerleri, 2007). Birçok çalışma tarafından kabul edici ve destekleyici aile ortamları yerine duyguları görmezden gelen, yok sayan, cezalandıran, aşırı eleştiren, küçük düşüren ya da aşağılayan ailelerde büyütülen bireylerin daha fazla duygu düzenleme güçlüğü yaşadığına ilişkin elde edilen bulguların mevcut çalışma ile tutarlı olduğu görülmektedir (Brownell ve Kopp, 2007; Fox ve Calkins, 2003; Gottman ve diğerleri, 1996; Gross, 2014; Morris ve diğerleri, 2007). Sınırdaki kişilik belirtilerine sahip bireylerin duygularını anlamakta sorun yaşadığı (Scott ve diğerleri, 2014), duygularını düzenlemek amacıyla kullandıkları stratejilerin sınırlı olduğu (Cheavens ve diğerleri, 2005) ve başlangıçtaki duygusal düzeye yavaş dönmeleri (Linehan, 1993) göz önünde bulundurulduğunda duygu düzenleme güçlüğünün sınırda kişilik belirtilerinin ortaya çıkışında ve devam etmesinde kritik bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak, erken dönemde çocuğun işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri geliştirmesine yol açan olumsuz ebeveynlik tutumlarının duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla ileriki dönemde sınırda kişilik belirtilerini ortaya çıkarabileceği sonucuna varılmaktadır.

Mevcut çalışmanın çeşitli sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu çalışmada, veri toplama araçlarının çok fazla sayıda madde içermesinden dolayı katılımcılarda yorgunluk etkisinin ortaya çıkabileceği anlaşılmaktadır. Bu etkiyi en aza indirmek amacıyla ölçekler teraziye tekniğiyle dengelenerek rastgele bir sırayla verilmesine rağmen madde sayısının çok olmasının katılımcıların dikkatlerini dağıtabileceğini düşündürmektedir. Aynı zamanda algılanan ebeveynlik biçimleri geriye dönük bir ölçek olan YEBÖ ile değerlendirildiği için hatırlamadaki yanlışlıkların katılımcıların çocukluk dönemlerine dair cevaplarını etkileyebileceği sonucuna varılmaktadır. Bu sınırlılıklar göz önünde bulundurulduğunda, şema modlarının ve baş etme biçimlerinin (teslim olma, kaçınma ve aşırı telafi) gelecek araştırmalarda dahil edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca algılanan ebeveynlik biçimlerinde anne ve babaya yönelik farklılıkların görülmesinde kültürel faktörlerin etkili olabileceği düşünüldüğü için ileriki çalışmalarda farklı kültürlere ait bireylerin ebeveynlerine ait tutumlarının karşılaştırılmasının sınırda kişilik örüntüsünün gelişimsel süreçlerinin daha iyi anlaşılmasında önemli olabileceği öngörülmektedir. Mevcut sınırlılıklara rağmen, alanyazında sınırda kişilik belirtilerinin etiolojisinde özellikle fiziksel ve cinsel istismarın üzerinde durulmasına karşın bu çalışmada erken dönem yaşantılar çeşitli ebeveynlik tutumları aracılığıyla daha kapsamlı bir bakış açısıyla ele alınarak sınırda kişilik belirtilerinin gelişmesinde etkili olan temel

duygusal ihtiyaçların önemi vurgulanmıştır. Ek olarak anne ve baba tutumlarının bireyler üzerindeki etkisini ayrı ayrı değerlendiren çalışmaların kısıtlı sayıda olması nedeniyle mevcut çalışmada ebeveyn tutumlarının hem anne hem de baba açısından ele alınmasının alanyazın için önem taşıyabileceği anlaşılmaktadır. Son olarak erken dönem müdahaleler aracılığıyla sınırdaki kişilik belirtilerinin ortaya çıkma ihtimalinin azaltılabilmesi amacıyla oluşturulabilecek ebeveynlere yönelik eğitim paketlerinde mevcut çalışmanın önemli katkıların olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Birinci yazar %70, ikinci yazar %30 oranında katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmiştir.

Yazar Notu: Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Burçin Akın Sarı danışmanlığında Deniz Tetir tarafından yazılan “Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü” isimli yüksek lisans tezinin bir parçasıdır.

Finansal Destek Beyanı: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma Başkent Üniversitesi Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (05.01.2022 tarih ve 91078 sayılı karar).

Kaynakça

- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *Ruhsal bozuklukların tanısasal ve sayımsal elkitabı (DSM- 5)*.
- Arntz, A., Klokman, J. ve Sieswerda, S. (2005). An experimental test of the schema mode model of borderline personality disorder. *Journal of Behavior Therapy*, 36, 226–339.
- Arntz, A. ve van Genderen, H. (2014). *Sınır Kişilik Bozukluğu için Şema Terapi* (2. Baskı). (M. Şaşıoğlu ve S. Kohen, Çev.). Psikonet Yayınları.
- Aydemir, Ö., Demet, M. M., Danacı, A. E., Deveci, A., Taşkın, E. O., Mızrak, S., Şimşek, E. ve İçelli, İ. (2006). Borderline kişilik envanterinin Türkçe'ye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerliliği. *Türkiye'de Psikiyatri Dergisi*, 8(1), 6-10.
- Bernstein, D. P., Arntz, A. ve de Vos, M. (2007). Schema focused therapy in forensic settings: Theoretical model and recommendations for best clinical practice. *The International Journal of Forensic Mental Health*, 6(2), 169–183.
- Bertele, N., Talmon, A., Gross, J. J., Schmahl, C., Schmitz, M. ve Niedtfeld, I. (2022). Childhood maltreatment and borderline personality disorder: The mediating role of difficulties with emotion regulation. *Journal of Personality Disorders*, 36(3), 264-276. <https://doi.org/10.1521/pepi.2022.36.3.264>
- Bjureberg, J., Ljótsson, B., Tull, M. T., Hedman, E., Sahlin, H. ve Lundh, L. G. (2016). Development and validation of a brief version of the difficulties in Emotion Regulation Scale: The DERS-16. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 38(2), 284–296. <https://doi.org/10.1007/s10862-015-9514-x>
- Brownell, C. A. ve Kopp, C. B. (2007). Transitions in toddler socioemotional development: Behavior, understanding, relationships. İçinde C. A. Brownell ve C. B. Kopp (Edl.), *Socioemotional development in the toddler years: Transitions and transformations* (ss. 1–39). The Guilford Press.
- Cheavens, J. S., Zachary Rosenthal, M., Daughters, S. B., Nowak, J., Kosson, D., Lynch, T. R. ve Lejuez, C. W. (2005). An analogue investigation of the relationships among perceived parental criticism, negative affect, and borderline personality disorder features: The role of thought suppression. *Behaviour Research and Therapy*, 43(2), 257–268. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2004.01.006>
- Colarusso, C. A. (1992). *Child and adult development: A psychoanalytic introduction for clinicians*. Springer Science & Business Media.
- Cummings, E. M. ve Davies, P. (1996). Emotional security as a regulatory process in normal development and the development of psychopathology. *Development and Psychopathology*, 8(1), 123–139. <https://doi.org/10.1017/S0954579400007008>
- Eisenberg, N., Cumberland, A., Spinrad, T. L., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Reiser, M., Murphy, B. C., Losoya, S. H. ve Guthrie, I. K. (2001). The relations of regulation and emotionality to children's externalizing and internalizing problem behavior. *Child development*, 72(4), 1112-1134. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00337>
- Fox, N. A. ve Calkins, S. D. (2003). The development of self-control of emotion: Intrinsic and extrinsic influences. *Motivation and Emotion*, 27(1), 7-26. <https://doi.org/10.1023/A:1023622324898>
- Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243–268. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.3.243>

- Gross, J. J. (2014). Emotion regulation: Conceptual and empirical foundations. İçinde J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (ss. 3–20). Guilford.
- Hayes, A. F. (2017). Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach. Guilford publications.
- Hernandez, A., Arntz, A., Gaviria, A. M., Labad, A. ve Gutiérrez-Zotes, J. A. (2012). Relationships between childhood maltreatment, parenting style, and borderline personality disorder criteria. *Journal of Personality Disorders*, 26(5), 727-736. <https://doi.org/10.1521/pepi.2012.26.5.727>
- Huang, C., Yu, Y., Sørensen, H. T., Liu, B., Vested, A., Cnattingius, S., Qin, G. ve Li, J. (2021). Maternal education before childbirth and cardiovascular diseases in offspring during early adulthood: A Danish population-based cohort study. *The Canadian Journal of Cardiology*, 37(12), 1951-1958. <https://doi.org/10.1016/j.cjca.2021.07.005>
- Jordão, A. B. ve Ramires, V. R. R. (2010). Vínculos afetivos de adolescentes borderline e seus pais. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 26(1), 89-98.
- Jovev, M. ve Jackson, H. J. (2004). Early maladaptive schemas in personality disordered individuals. *Journal of Personality Disorders*, 18(5), 467-478.
- Karatzias, T., Jowett, S., Begley, A. ve Deas, S. (2016). Early maladaptive schemas in adult survivors of interpersonal trauma: Foundations for a cognitive theory of psychopathology. *European Journal of Psychotraumatology*, 7(1), 30713. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v7.30713>
- Koerner, N., Tallon, K. ve Kusec, A. (2015). Maladaptive core beliefs and their relation to generalized anxiety disorder. *Cognitive Behaviour Therapy*, 44(6), 441-455. <https://doi.org/10.1080/16506073.2015.1042989>
- Law, K. C., Khazem, L. R. ve Anestis, M. D. (2015). The role of emotion dysregulation in suicide as considered through the ideation to action framework. *Current Opinion in Psychology*, 3, 30-35. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.01.014>
- Leichsenring, F. (1999). Development and first results of the Borderline Personality Inventory: A self-report instrument for assessing borderline personality organization. *Journal of Personality Assessment*, 73(1), 45-63. <https://doi.org/10.1207/S15327752JPA730104>
- Linehan, M. M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*.
- Lobbestael, J., Arntz, A. ve Sieswerda, S. (2005). Schema modes and childhood abuse in borderline and antisocial personality disorders. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 36(3), 240-253. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2005.05.006>
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development (Oxford, England)*, 16(2), 361-388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>
- Muris, P. (2006). Maladaptive schemas in non-clinical adolescents: Relations to perceived parental rearing behaviours, big five personality factors and psychopathological symptoms. *Clinical Psychology and Psychotherapy: An International Journal of Theory and Practice*, 13(6), 405-413.
- Nordahl, H. M., Holthe, H. ve Haugum, J. A. (2005). Early maladaptive schemas in patients with or without personality disorders: Does schema modification predict symptomatic relief? *Clinical Psychology ve Psychotherapy*, 12(2), 142-149.

- Orue, I., Calvete, E. ve Padilla, P. (2014). Brooding rumination as a mediator in the relation between early maladaptive schemas and symptoms of depression and social anxiety in adolescents. *Journal of Adolescence*, 37(8), 1281-1291. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.09.004>
- Petrocelli, J. V., Glaser, B. A., Calhoun, G. B. ve Campbell, L. F. (2001). Cognitive schemas as mediating variables of the relationship between the self-defeating personality and depression. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 23(3), 183-191.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P. ve Young, J. (2011). *Schema therapy: Distinctive features*. Routledge.
- Reiner, I. C. ve Spangler, G. (2013). Representations of early attachment experiences and personality in adulthood. *Journal of Adult Development*, 20, 38-45.
- Roelofs, J., Lee, C., Ruijten, T. ve Lobbestael, J. (2011). The mediating role of early maladaptive schemas in the relation between quality of attachment relationships and symptoms of depression in adolescents. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 39(4), 471-479.
- Roelofs, J., Onckels, L. ve Muris, P. (2013). Attachment quality and psychopathological symptoms in clinically referred adolescents: The mediating role of early maladaptive schema. *Journal of Child and Family Studies*, 22(3), 377-385.
- Scott, L. N., Stepp, S. D. ve Pilkonis, P. A. (2014). Prospective associations between features of borderline personality disorder, emotion dysregulation, and aggression. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 5(3), 278-288. <https://doi.org/10.1037/per0000070>
- Sheffield, A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J. ve Meyer, C. (2009). Do schema processes mediate links between parenting and eating pathology? *European Eating Disorders Review*, 17(4), 290-300. [https://doi.org/10.1002/\(ISSN\)1099-096810.1002/erv.v17:410.1002/erv.922](https://doi.org/10.1002/(ISSN)1099-096810.1002/erv.v17:410.1002/erv.922)
- Shorey, H. S. ve Snyder, C. R. (2006). The role of adult attachment styles in psychopathology and psychotherapy outcomes. *Review of General Psychology*, 10, 1-20.
- Soygüt, G. ve Çakır, Z. (2009). Ebeveynlik biçimleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerde kişilerarası Şemaların aracı rolü: Şema odaklı bir bakış [The mediating role of the interpersonal schemas between parenting styles and psychological symptoms: A schema focused view]. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 144-152.
- Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeği'nin psikometrik özelliklerine ilişkin bir değerlendirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 17-30.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Specht, M. W., Chapman, A. ve Cellucci, T. (2009). Schemas and Borderline Personality Disorder symptoms in incarcerated women. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 40(2), 256-264. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2008.12.005>
- Stepp, S. D., Whalen, D. J., Scott, L. N., Zalewski, M., Loeber, R. ve Hipwell, A. E. (2014). Reciprocal effects of parenting and borderline personality disorder symptoms in adolescent girls. *Development and Psychopathology*, 26(2), 361-378. <https://doi.org/10.1017/S0954579413001041>
- Svahn, M. F., Hargreave, M., Nielsen, T. S., Plessen, K. J., Jensen, S. M., Kjaer, S. K. ve Jensen, A. (2015). Mental disorders in childhood and young adulthood among children born to women with fertility problems. *Human Reproduction (Oxford, England)*, 30(9), 2129-2137. <https://doi.org/10.1093/humrep/dev172>

- Van Orden, K. A., Witte, T. K., Cukrowicz, K. C., Braithwaite, S. R., Selby, E. A. ve Joiner Jr, T. E. (2010). The interpersonal theory of suicide. *Psychological Review*, 117(2), 575. <https://doi.org/10.1037/a0018697>
- Wilkinson, R. B. ve Walford, W. A. (2001). Attachment and personality in the psychological health of adolescents. *Personality and Individual Differences*, 31(4), 473-484. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00151-3](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00151-3)
- Yiğit, İ., ve Yiğit, M. G. (2017). Psychometric properties of Turkish version of difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form (DERS-16). *Current Psychology*, 1-9.
- Young, J. E. (1990). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*.
- Young, J. (1994). *Young Ebeveynlik Ölçeği*. Basılmamış Rapor.
- Young, J. E. ve Klosko, J. S. (1994). *Reinventing your life*.
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*.

The Mediating Role of Schema Domains and Emotion Regulation in the Relationship between Perceived Parenting Styles and Borderline Personality

Summary

The Schema Therapy Model, proposed by Young (1990), is an approach developed to explain and treat the underlying factors of psychological problems, especially personality disorders, which have origins in childhood and adolescence, and are difficult to treat. Early maladaptive schemas are defined as rigid, difficult to change, painful, and survival-oriented cognitive patterns that a person develops about himself and others with whom he is in a relationship, starting to form in childhood and continuing to develop throughout life (Young et al., 2003). The schemas that become dysfunctional and maladaptive in adulthood seriously damage the self-perception and interpersonal relationships, forming the basis of various psychological disorders (Young et al., 2003).

Existing literature indicated that perceived parental attitudes have a critical role in the development of borderline personality patterns. It was considered that early maladaptive schemas and emotion regulation skills might contribute to borderline personality traits together with the possible effects of parental styles. Therefore, the current study aimed to examine the mediating roles of early maladaptive schema domains and emotion regulation difficulties in the relationship between perceived parenting styles and borderline personality traits.

The findings of the previous studies showed that conditional/achievement-focused parents (Rafaeli et al., 2011) expect their children to perform certain behaviors to meet their emotional needs, while exploitative/abusive parenting (Soygüt et al., 2008) results in neglect and abuse that might have a significant role in the development of disconnection schema domain. Similarly, restricted/emotionally inhibited parents (Soygüt et al., 2008) do not share their own feelings and do not respond to their children's feelings, and permissive/boundless parents (Specht et al., 2009) provide children too much freedom by not imposing discipline and healthy boundaries. Both of these parenting practices are also effective in the development of disconnection schema domain. In conclusion, it is considered that the beliefs of individuals that their emotional needs cannot be met and that they will be harmed in relation to the disconnection schema domain that emerges with the negative parental attitudes of individuals may predispose them to show borderline personality symptoms in early adulthood.

It has been proposed that individuals' autonomy needs are compromised due to parents' preventing their children's independence resulting in excessive need for protection, approval and guidance from others during adulthood (Young et al., 2003). This situation may be connected with the emergence of the unrelenting standards schema domain, especially approval-seeking. Individuals with borderline personality patterns behave too demandingly

and experience intense anxiety about rejection or abandonment, due to the fact that they set unrealistic standards in their interpersonal relationships and show extreme sensitivity when these standards are not respected.

Consistent with the results of the current study, several studies revealed that individuals raised in families that ignore, overly criticize, and humiliate emotions are more likely to suffer from emotion regulation difficulties (Brownell and Kopp, 2007; Fox and Calkins, 2003; Gottman et al., 1996; Gross, 2014; Morris et al., 2007). Thus, considering that individuals with borderline personality symptoms have problems understanding their emotions (Scott et al., 2014), that the strategies they use to regulate their emotions are limited (Cheavens et al., 2005), and that they return slowly to the initial emotional level (Linehan, 1993), difficulty in emotion regulation plays a critical role in the emergence and maintenance of borderline personality disorder symptoms.